Listeler

Yrd. Doç. Dr. Aybars UĞUR, Yrd.Doç.Dr. M. Ali Akcayol ders notları ve yabancı kaynak derlemelerinden hazırlanmıştır.

LISTELER

- Günlük hayatta listeler; alışveriş listeleri, davetiye, telefon listeleri vs. kullanılır.
- Programlama açısından liste; aralarında doğrusal ilişki olan veriler topluluğu olarak görülebilir.
- Veri yapılarında değişik biçimlerde listeler kullanılmakta ve üzerlerinde değişik işlemler yapılmaktadır.

Doğrusal Listeler (Diziler)

- O Diziler(arrays), doğrusal listeleri oluşturan yapılardır. Bu yapıların özellikleri şöyle sıralanabilir:
- Doğrusal listelerde süreklilik vardır. Dizi veri yapısını ele alırsak bu veri yapısında elemanlar aynı türden olup bellekte art arda saklanırlar.
- O Dizi elemanları arasında başka elemanlar bulunamaz. Diziye eleman eklemek gerektiğinde (dizinin sonu hariç) dizi elemanlarının yer değiştirmesi gerekir.
- Dizi program başında tanımlanır ve ayrılacak bellek alanı belirtilir. Program çalışırken eleman sayısı arttırılamaz veya eksiltilemez.

Doğrusal Listeler (Diziler)

- Dizinin boyutu baştan çok büyük tanımlandığında kullanılmayan alanlar oluşabilir.
- Diziye eleman ekleme veya çıkarmada o elemandan sonraki tüm elemanların yerleri değişir. Bu işlem zaman kaybına neden olur.
- Dizi sıralanmak istendiğinde de elemanlar yer değiştireceğinden karmaşıklık artabilir ve çalışma zamanı fazlalaşır.

- Bellekte elemanları ardışık olarak bulunmayan listelere bağlı liste denir.
- Bağlı listelerde her eleman kendinden sonraki elemanın nerede olduğu bilgisini tutar. İlk elemanın yeri ise yapı türünden bir göstericide tutulur. Böylece bağlı listenin tüm elemanlarına ulaşılabilir.
- Bağlı liste dizisinin her elemanı bir yapı nesnesidir. Bu yapı nesnesinin bazı üyeleri bağlı liste elemanlarının değerlerini veya taşıyacakları diğer bilgileri tutarken, bir üyesi ise kendinden sonraki bağlı liste elemanı olan yapı nesnesinin adres bilgisini tutar.

- Bağlantılı liste yapıları iki boyutlu dizi yapısına benzemektedir. Aynı zamanda bir boyutlu dizinin özelliklerini de taşımaktadır.
- Bu veri yapısında bir boyutlu dizilerde olduğu gibi silinen veri alanları hala listede yer almakta veri silindiği halde listenin boyu kısalmamaktadır.
- Eleman eklemede de listenin boyutu yetmediğinde kapasiteyi arttırmak gerekmektedir. Bu durumda istenildiği zaman boyutun büyütülebilmesi ve eleman çıkarıldığında listenin boyutunun kendiliğinden küçülmesi için yeni bir veri yapısına ihtiyaç vardır.

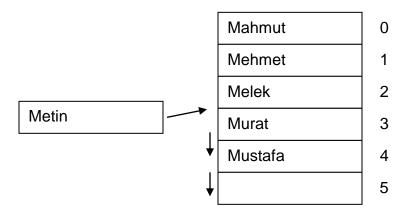
- Doğrusal veri yapılarında dinamik bir yaklaşım yoktur. İstenildiğinde bellek alanı alınamaz ya da eldeki bellek alanları iade edilemez. Bağlantılı listeler dinamik veri yapılar olup yukarıdaki işlemlerin yapılmasına olanak verir. Bağlantılı listelerde düğüm ismi verilen bellek büyüklükleri kullanılır.
- Bağlantılı listeler çeşitli tiplerde kullanılmaktadır;
 - Tek yönlü doğrusal bağlı liste
 - o İki yönlü doğrusal bağlı liste
 - Tek yönlü dairesel bağlı liste
 - o İki yönlü dairesel bağlı liste

Örnek: C dilinde bağlı liste yapısı

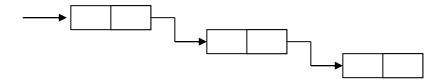
```
struct ListNode
{ int data;
   struct ListNode *next;
}
```

- Bağlı listenin ilk elemanının adresi global bir göstericide tutulabilir. Son elemanına ilişkin gösterici ise NULL adresi olarak bırakılır. Bağlı liste elemanları malloc gibi dinamik bellek fonksiyonları ile oluşturulur.
- Örnek: Java dilinde bağlı liste yapısı public class ListNode
 {
 int data;
 public ListNode next;
 }

- Bağlı Listelerle Dizilerin Karşılaştırılması:
- Diziler;
 - Boyut değiştirme zordur
 - Yeni bir eleman ekleme zordur
 - Bir elemanı silme zordur
 - O Dizinin tüm elemanları için hafızada yer ayrılır
- Bağlı listeler ile bu problemler çözülebilir.

- Ayrıca,
 - Her dizi elamanı için ayrı hafıza alanı ayrılır.
 - Bilgi kavramsal olarak sıralıdır ancak hafızada bulunduğu yer sıralı değildir.
 - O Her bir eleman (node) bir sonrakini gösterir.

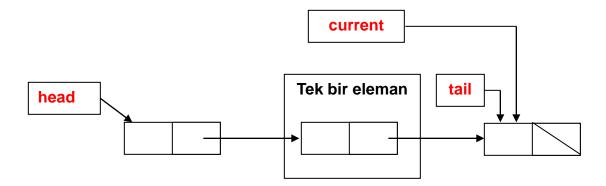

- Listeler;
 - Listedeki her bir eleman data (veri) ve link (bağlantı) kısmından oluşur. Data kısmı içerisinde saklanan bilgiyi ifade eder. Link kısmı ise kendisinden sonraki elamanı işaret eder.

```
public class ListNode
{
int data;
public ListNode sonraki;
}
```

Data	Link —	
Data		

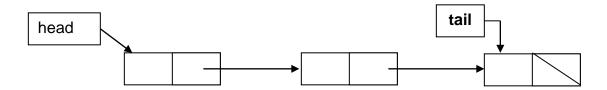
- Listede bir başlangıç (head) elemanı, birde sonuncu (tail) elamanı vardır.
- Listede aktif (current) eleman şu anda bilgilerine ulaşabileceğimiz elemandır.

Bağlı Liste İşlemleri

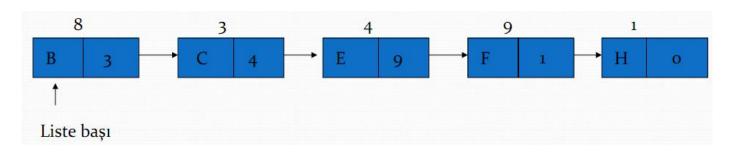
- Listeler ile yapılan işlemler,
 - Listeye eleman ekleme
 - Başa
 - Sona
 - Sıralı
 - Listeden eleman silme
 - Baştan
 - Sondan
 - Tümünü
 - Belirlenen bilgiye sahip elemanı
 - İstenen sıradaki elemanı
 - Arama
 - Listeleme
 - İstenen bilgiye göre
 - Kontrol
 - Boş liste
 - Liste boyutu

 Listedeki elemanlar arasında sadece tek bir bağ vardır. Bu tür bağlı listelerde hareket yönü sadece listenin başından sonuna doğrudur.

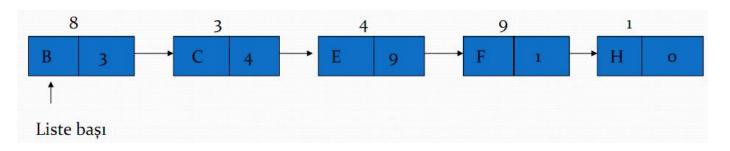
	Adres	Veri alanı	bağ
	1	Н	О
Liste başı	2		
	3	С	4
	4	E	8
	5		
	6		
	7	В	3
	8	F	1

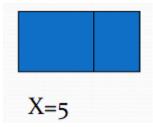
- Bağlı bir listeye eleman eklemek için önce liste tanımlanır.
- Bunun için listede tutulacak verinin türü ve listenin eleman sayısı verilir. Aşağıda verilen listeyi ele alarak bu listeye 'G' harfini eklemek isteyelim.
- Önce listede bu veri için boş bir alan bulunur ve bağ alanlarında güncelleme yapılır. 'G' verisini 6.sıraya yazarsak 'F' nin bağı 'G' yi, 'G' nin bağı da 'H' yi gösterecek şekilde bağ alanları değiştirilir.

	Adres	Veri alanı	bağ
	1	Н	О
	2		
	3	С	4
	4	E	8
	5		
Liste Daşı —	6		
	7	В	3
	8	F	1

 Boşlar listesinden boş bir düğüm alınarak düğümün adresi bir değişkene atanır.

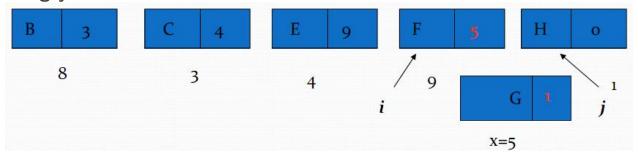

Yeni düğümün veri alanına saklanması gereken 'G' değeri yazılır.

 Yeni düğümün listedeki yeri bulunur. Bunun için düğümün arasına gireceği düğümlerin adresi belirlenerek bunların adresleri i,j değişkenlerine atanır.

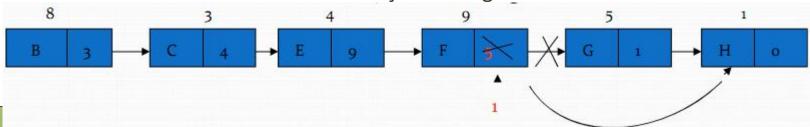

x adresli düğümün bağ alanına j düğümünün adresi yazılır. Bu şekilde yeni düğüm daha önce i düğümü tarafından işaretlenen j düğümünü gösterir. i, düğümünün bağ alanına da x düğümünün adresi yazılır ve yeni düğüm listeye eklenmiş olur.

Tek Yönlü Bağlı Listeler: Düğüm Ekleme –Kaba Kod

- Algorithm insert (newElement)
- // bağlantılı listeye eklenecek yeni düğümü yarat
- o newNode = allocateNewNode (newElement)
- o // listenin başına yeni düğümü ekle
- // yeni düğüm adresi, listeye yeni eklenme noktası olsun
- newNode nextElement header
- header ← address (newNode)

- Bağlı bir listeden eleman silme; önce listeden çıkarılmak istenen eleman bulunur. Eğer silinecek eleman listede yoksa bu durum bir mesaj ile bildirilir. Eleman bulunduğunda bağ alanlarında güncelleme yapılarak eleman listeden silinir.
 - Örneğimizdeki oluşturulan listeden 'G' düğümünü çıkarmak isteyelim.
 Bunun için yapılacak işlem, 'G' elemanından önce gelen 'F' elemanının bağ alanına çıkarılacak olan 'G' elemanının bağ alanındaki adresi yazmaktır.
 - Bu durumda 'F' düğümü ,'H' düğümünü göstereceği için 'G' düğümü listeden çıkarılmış olur. 'G' elemanından sonra gelen düğümler değişmediği için herhangi bir kaydırma işlemine gerek kalmaz. Bu işlem dizi kullanılarak yapılsa idi, G den sonra gelen elemanların bir eleman sola çekilmesi gerekirdi.

Düğüm Silme –Kaba Kod

- Algorithm delete(element)
- previousNode null
- nextNode header
- while nextNode != null and nextNode.element != element
- o do
- o previousNode nextNode // bir önceki düğümün referansını tut
- o nextNode nextNode-->nextElement // bir sonraki düğüme ilerle
- o end while // yukarıdaki döngü eleman bulunduğunda veya liste tamamen tarandığı halde eleman bulunamadığında sonlanır
- If nextNode != null // nextNode ile gösterilen düğüm silinecek düğümdür.
- previousNode-->nextElement = nextElement-->nextElement // Önceki düğüm
 sonraki ile yer değiştirir
- deallocate memory used by nextElement
- o else // eğer bir düğüm bulunamadıysa bu bölüme gelinir
- // yapılacak bir silme işlemi yok

Liste Boyutu -Kaba Kod

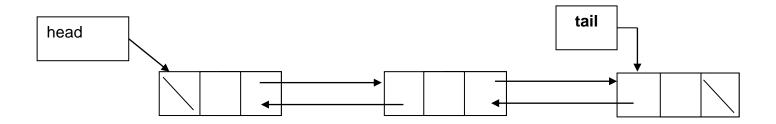
- Algorithm traverseList()
- nextNode header
- while nextNode != null and nextNode.element != element
- o do
- // Bir sonraki düğüm null/0 olana veya bir sonraki
- // bileşen bulunamayana kadar yapılacak işlemler
- someOperation(nextNode) // bir sonraki düğüme ilerle
- nextNode nextNode-->nextElement
- end while

Bağlantılı Listelerde Arama –Kaba Kod

- Algorithm find(element)
- nextNode header
- while nextNode != null and nextNode.element != element
- o do
- // sonraki elemana (düğüm) git
- nextNode nextNode-->nextElement
- end while
- o // yukarıdaki döngü eleman bulunduğunda veya liste tamamen
- //tarandığı halde eleman bulunamadığında sonlanır
- If nextNode != null If nextNode != null
- return nextNodeelement
- else
- // bir sonraki bileşen (düğüm) bulunulamıyor ise ELSE bloğuna girilir.
- return null

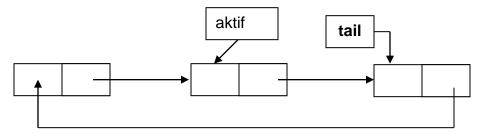
İki Yönlü Bağlı Listeler:

- Listedeki elemanlar arasında iki yönlü bağ vardır. Elemanın bağlantı bilgisi bölümünde iki gösterici bulunur. Bu göstericinin biri kendisinden sonra gelen elemanı diğeri ise kendisinden önce gelen elamanın adres bilgisini tutar.
- Bu sayede listenin hem başından sonuna hem de listenin sonundan başına doğru hareket edilebilir. Bu yöntem daha esnek bir yapıya sahip olduğundan bazı problemlerin çözümünde daha işlevsel olabilmektedir.

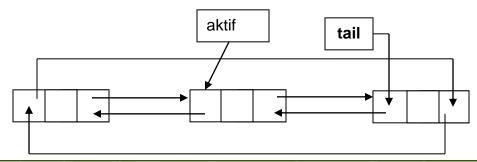

Dairesel Bağlı Listeler:

• Tek Yönlü Dairesel Bağlı Listeler: Listedeki elemanlar arasında tek yönlü bağ vardır. Tek yönlü bağlı listelerden tek farkı ise son elemanın göstericisi ilk listenin ilk elamanının adresini göstermesidir. Bu sayede eğer listedeki elemanlardan birinin adresini biliyorsak listedeki bütün elemanlara erişebiliriz.

 İki Yönlü Dairesel Bağlı Listeler: Hem dairesellik hem de çift bağlılık özelliklerine sahip listelerdir. İlk düğümden önceki düğüm son, son düğümden sonraki düğüm de ilk düğümdür.

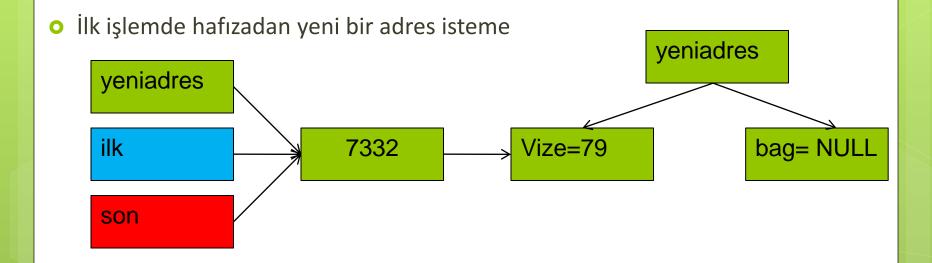

Örnekler- C++

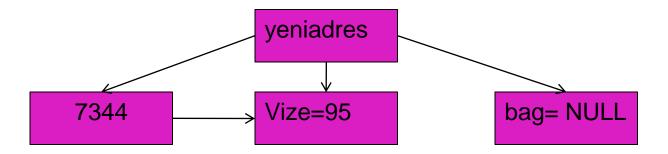
```
Ornek 1: Tek yönlü bağlı liste
• #include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
o main() {
o struct notlar {
• int vize1;
struct notlar *bag;
} *yeniadres, *ilk, *son;
yeniadres=(struct notlar*) malloc(sizeof(struct notlar));
printf("Yeniadres:%d\n",yeniadres);
ilk=yeniadres;
son=yeniadres;
yeniadres->vize1=79;
yeniadres->bag=NULL;
```

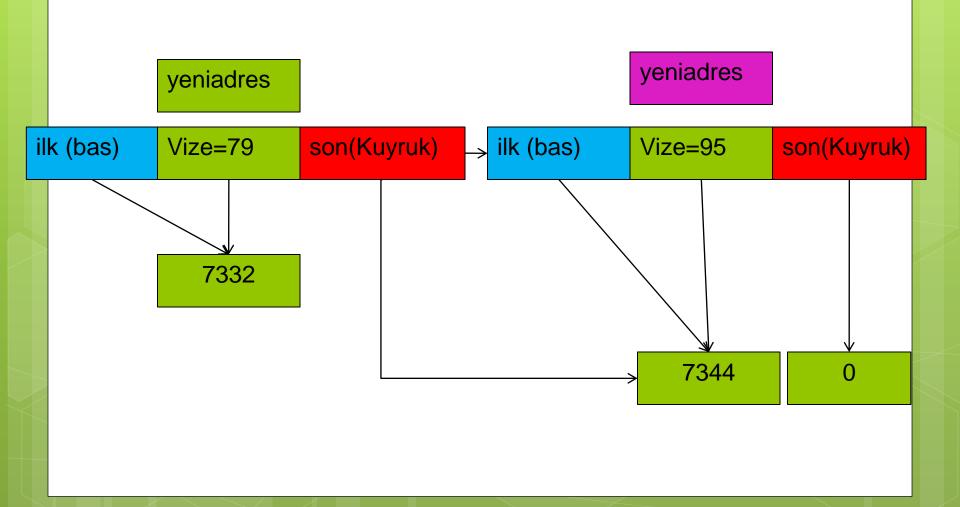
C++

- printf("ilk:%d\n",ilk); //İlk elemanın adresini tutarprintf("son:%d\n",son); //Son elemanın adresini tutar
- printf("T1___yeniadres->vize1:%d yeniadres->bag:%d\n",yeniadres->vize1, yeniadres->bag);
- //Hafızadan tekrar yer iste
- yeniadres=(struct notlar*) malloc(sizeof(struct notlar));
- printf("Yeniadres:%d\n",yeniadres);
- son->bag=yeniadres;
- yeniadres->vize1=95;
- yeniadres->bag=NULL;
- son=yeniadres;
- printf("ilk:%d\n",ilk);
- printf("son:%d\n",son);
- o printf("T2___yeniadres->vize1:%d yeniadres->bag:%d\n", yeniadres->vize1, yeniadres->bag);}

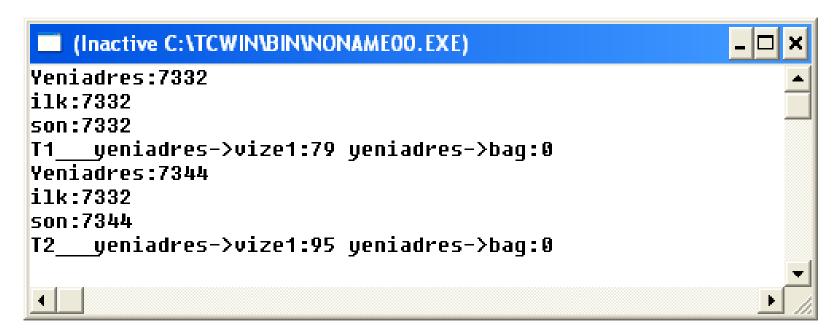

o İkinci işlemde hafızadan yeni bir adres isteme

C++

Örnekler - C++

- Örnek: 2- Çift yönlü bağlı liste ile filim adlarının saklanması
 #include <stdio.h>
 #include <stdlib.h>
 #include <string.h>
- #define TSIZE 45
- struct filim {
- char baslik[TSIZE];
- int rating;
- o struct filim * sonraki; };
- int main(void) {
- struct filim * ilk = NULL;
- struct filim * onceki, * simdiki;
- char input[TSIZE];
- o puts("Filimin basligini girin (sonlandirmak icin enter (boşluk) girin):");

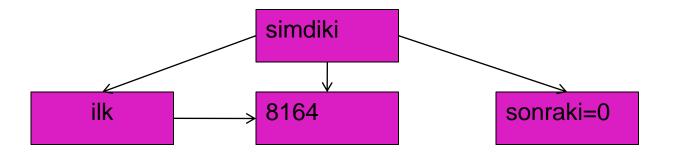
C++

```
while (gets(input) != NULL && input[0] != '\0') {
      simdiki = (struct filim *) malloc(sizeof(struct filim));
0
      if (ilk == NULL) ilk = simdiki;
0
               onceki->sonraki = simdiki;
      else
0
      simdiki->sonraki = NULL;
      strcpy(simdiki->baslik, input);
0
      puts("Ratingi girin <0-10>:");
0
      scanf("%d", &simdiki->rating);
0
      while(getchar() != '\n') continue;
0
      puts("Filimin basligini girin (sonlandirmak icin bosluk girin):");
0
      onceki = simdiki;
0
```

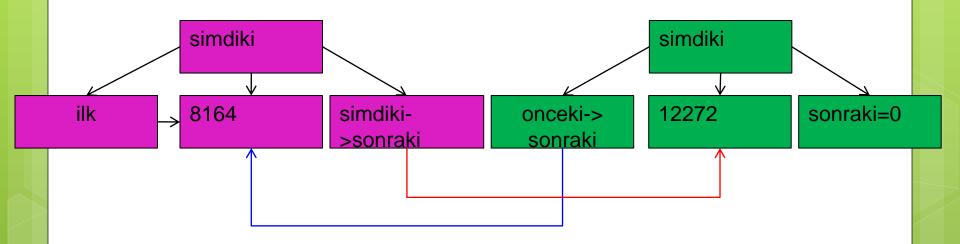
C++

```
• if (ilk == NULL)
      printf("Veri girilmemistir. ");
    else
      printf ("Filim Listesi:\n");
    simdiki = ilk;
    while (simdiki != NULL)
    printf("Filim: %s Rating: %d\n", simdiki->baslik, simdiki->rating);
      simdiki = simdiki->sonraki;
o simdiki = ilk;
```

LISTELER ve BAĞLI LISTELER

LISTELER ve BAĞLI LISTELER

LİSTELER ve BAĞLI LİSTELER Örnekler

```
Filimin basligini girin (sonlandirmak icin enter (boşluk) girin): keloğlan
Ratingi girin <0-10>:
5
Filimin basligini girin (sonlandirmak icin bosluk girin): hacivat
Ratingi girin <0-10>:
2
Filimin basligini girin (sonlandirmak icin bosluk girin): nasrettin hoca
Ratingi girin <0-10>:
10
Filimin basligini girin (sonlandirmak icin bosluk girin):
10
Filimin basligini girin (sonlandirmak icin bosluk girin):
Filim Listesi:
Filim Listesi:
Filim: keloğlan Rating: 5
Filim: hacivat Rating: 2
Filim: nasrettin hoca Rating: 10
```

Java Programlama Dilinde Bağlı Liste Örneği: Bağlı Listenin Düğüm Yapısı

Düğüm

```
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
class Dugum
c
```

Java-Bağlı Liste ve Bağlı Listede Ekleme Yapısı bas

```
sonraki
                                                          veri
                                                                sonraki
                                        veri
                                              sonraki
                       veri
class BListe
private Dugum bas; // Listenin ilk düğümünün adresini tutar
public BListe()
                  // Bir BListe nesnesi yaratıldığında
bas = null;
                       // boş liste olarak açılır.
public void basaEkle(int yeniEleman) // Liste bağına eleman ekler
  Dugum yeniDugum = new Dugum(yeniEleman);
  yeniDugum.sonraki = bas;
  bas = yeniDugum;
```

Java-Bağlı Listeye Arama Yapısı

```
o public Dugum bul (int anahtar) {
//Listede anahtar değerini bulur
    Dugum etkin = bas;
    while(etkin.veri != anahtar)
     if(etkin.sonraki==null)
0
      return null;
     else
      etkin = etkin.sonraki;
    };
    return etkin; }
```

Java-Bağlı Listede Silme Yapısı

```
public Dugum sil(int anahtar)
    // Verilen anahtar değerindeki düğümü siler
     Dugum etkin = bas;
0
     Dugum onceki = bas;
    while(etkin.veri!=anahtar)
     if(etkin.sonraki==null)
                               return null;
              { onceki = etkin; etkin = etkin.sonraki; }
     else
    if(etkin==bas) bas = bas.sonraki;
    else
            onceki.sonraki = etkin.sonraki;
     return etkin;
```

Java - Bağlı Listede Listeleme Yapısı

```
o public void listele()
o {
o System.out.println();
o System.out.print("Bastan Sona Liste : ");
o Dugum etkin = bas;
o while(etkin!=null)
o { etkin.yazdir(); etkin=etkin.sonraki; }
o }
o }
```

Java - Bağlı Liste Örneği

 // Bir bağlı liste oluşturarak, Bliste ve Dugum sınıflarını metotlarıyla birlikte test eden sınıf

```
class BListeTest {
   public static void main(String args[]) {
    BListe liste = new BListe(); // liste adlı bir bağlı liste nesnesi oluşturur.
    liste.basaEkle(9);
0
    for(int i=8; i>=1; --i) liste.basaEkle(i);
    liste.listele(); int deger = 5; Dugum d = liste.bul(deger);
     if(d==null)
                    System.out.println("\n"+deger+" Listede Yok");
             System.out.println("\n"+deger+" Bulundu");
     Dugum s = liste.sil(5);
     liste.listele();
                            Ekran Çıktısı:
                            // Bastan Sona Liste: 123456789
                            // 5 Bulundu
                            // Bastan Sona Liste: 12346789
```

Java Programlama Dilinde Bağlı Liste Örneği ve Kullanımı

- o Ödev:
- Verilen örnekte
- Ekleme,
 - Baştan ekleme
 - o İstenilen sırada ekleme
 - Sondan ekleme yapıları
- Silme
 - Baştan silme
 - İstenilen sırada silme
 - Sondan silme
- yapıları sizin tarafınızdan bu örnek üzerinde oluşturulacaktır ve ders hocasına teslim edilecektir.

Ödev

- **o** 2-
- K adet ders için N adet öğrencinin numara ve harf ortalamalarını bağlı dizilerle gösteriniz.
- Her bir node öğrenci numarası, dersin kodu, dersin harf ortalaması bilgilerini bulunduracak.
- Her öğrencinin numarası headNode içindeki bilgi olacak.
- Her dersin kodu headNode içindeki bilgi olacak.
- Her bir node aynı dersteki bir sonraki öğrenciyi gösterecek.
- Her bir node aynı kişinin diğer dersini gösterecek.
- Program Java veya C# Windows application olarak hazırlanacak ve aşağıdaki işlemleri butonlarla yapacak.
- 1- Bir öğrenciye yeni bir ders ekleme
- 2- Bir derse yeni bir öğrenci ekleme
- 3- Bir öğrencinin bir dersini silme
- 4- Bir dersteki bir öğrenciyi silme
- 5- Bir dersteki tüm öğrencileri numara sırasına göre sıralı listeleme
- o 6- Bir öğrencinin aldığı tüm dersleri ders koduna göre sıralı listeleme

Ödev

- 3- Java veya C# ile dairesel bağlı liste uygulamasını gerçekleştiriniz.
- Ekleme,
 - Baştan ekleme
 - o İstenilen sırada ekleme
 - Sondan ekleme yapıları
- Silme
 - Baştan silme
 - o İstenilen sırada silme
 - Sondan silme

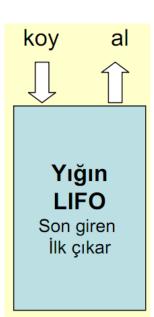
Yığıt (Stack)

Yığıt/Yığın (Stack)

- Son giren ilk çıkar (Last In First Out-LIFO) veya İlk giren son çıkar (First-in-Last-out FILO) mantığıyla çalışır.
- Eleman ekleme çıkarmaların en üstten (top) yapıldığı veri yapısına yığıt (stack) adı verilir.
- O Bir eleman ekleneceğinde yığıtın en üstüne konulur. Bir eleman çıkarılacağı zaman yığıtın en üstündeki eleman çıkarılır.
- Bu eleman da yığıttaki elemanlar içindeki en son eklenen elemandır. Bu nedenle yığıtlara LIFO (Last In First Out Son giren ilk çıkar) listesi de denilir.

Yığıt/Yığın (Stack)

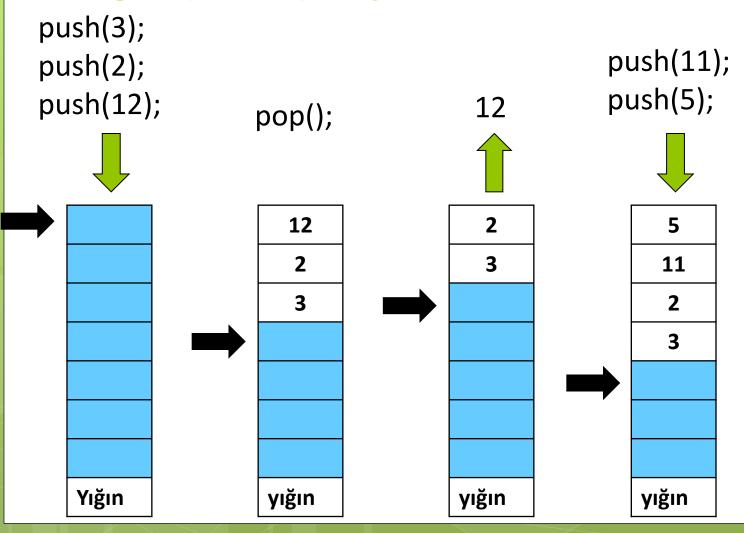
- Yığın yapısını gerçekleştirmek için 2 yol vardır.
 - Dizi kullanmak
 - Bağlantılı liste kullanmak
- o empty stack: Boş yığıt
- o push (koy):Yığıta eleman ekleme.
- o pop (al):Yığıttan eleman çıkarma

Yığın İşlemleri

- Ana yığın işlemleri:
 - o push(nesne): yeni bir nesne ekler
 - o Girdi: Nesne Çıktı: Yok
 - opop(): en son eklenen nesneyi çıkarıp geri döndürür.
 - Girdi: Yok Çıktı: Nesne
- Yardımcı yığın işlemleri:
 - o top(): en son eklenen nesneyi çıkarmadan geri döndürür.
 - Girdi: Yok Çıktı: Nesne
 - o size(): depolanan nesne sayısını geri döndürür.
 - Girdi: Yok Çıktı: Tamsayı
 - o isEmpty(): yığında nesne bulunup bulunmadığı bilgisi geri döner.
 - Girdi: Yok Çıktı: Boolean

Yığın (stack) Yapısı

Yığıt/Yığın (Stack)

- Örnek kullanım yerleri
 - Yazılım uygulamalarındaki Undo işlemleri stack ile yapılır. Undo işlemi için LIFO yapısı kullanılır.
 - Web browser'lardaki Back butonu (önceki sayfaya) stack kullanır. Buradada LIFO yapısı kullanılır.
 - Matematiksel işlemlerdeki operatörler (+,*,/,- gibi)
 ve operandlar için stack kullanılabilir.
 - Yazım kontrolündeki parantezlerin kontrolünde stack kullanılabilir.

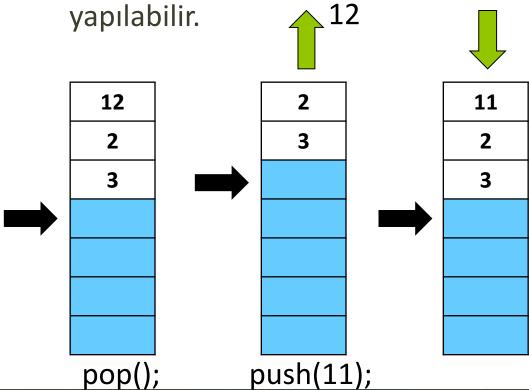
Yığıt/Yığın (Stack)

Ornek: Yığına ekleme ve çıkarma

```
İşlem
                        Yığıt (tepe)
                                         Çıktı
o push("M");
                        M
o push("A");
                        MA
o push("L");
                        MAL
o push("T");
                        MALT
o pop();
                        MAL
o push("E");
                        MALE
                                         TE
o pop();
                        MAL
o push("P");
                        MALP
                                         TE
o pop();
                        MAL
                                         TEP
o push("E");
                        MALE
                                         TEP
o pop();
                        MAL
                                         TEPE
```

Dizi Tabanlı Yığın

Bir yığını gerçeklemenin en gerçeklemenin en kolay yolu dizi kullanmaktır. Yığın yapısı dizi üzerinde en fazla N tane eleman tutacak şekilde yapılabilir

Dizi Tabanlı Yığın

 Nesneleri soldan sağa doğru ekleriz. Bir değişken en üstteki nesnenin index bilgisini izler. Eleman çıkarılırken bu index değeri alınır.

```
Algorithm size()
return t + 1

Algorithm pop()
if isEmpty() then
throw EmptyStackException
else
t \leftarrow t - 1
return S[t + 1]
```


Dizi Tabanlı Yığın

- Yığın nesnelerinin saklandığı dizi dolabilir. Bu durumda push işlemi aşağıdaki mesajı verir.
- FullStackException (DoluYığınİstinası)
 - Dizi tabanlı yaklaşımın sınırlamasıdır.

```
Algorithm push(o)

if t = S.length - 1 then

throw FullStackException

else

t \leftarrow t + 1

S[t] \leftarrow o
```


Başarım ve Sınırlamalar

- Başarım
 - o n yığındaki nesne sayısı olsun
 - Kullanılan alan O(n)
 - Her bir işlem O(1) zamanda gerçekleşir.
- Sınırlamalar
 - Yığının en üst sayısı önceden tanımlanmalıdır ve değiştirilemez.
 - Dolu bir yığına yeni bir nesne eklemeye çalışmak istisnai durumlara sebep olabilir.

Büyüyebilir Dizi Tabanlı Yığın Yaklaşımı

- push işlemi esnasında dizi dolu ise bir istisnai durum bildirimi geri dönmektense yığının tutulduğu dizi daha büyük bir dizi ile yer değiştirilir.
- Yeni dizi ne kadar büyüklükte olmalı?
 - Artımlı strateji: yığın büyüklüğü sabit bir c değeri kadar arttırılır.
 - İkiye katlama stratejisi: önceki dizi boyutu iki kat arttırılır
- Bağlı liste yapılarını kullanarak yığın işlemini gerçekleştirmek bu tür problemlerin önüne geçmede yararlı olur.

```
Algorithm push(o)

if t = S.length - 1 then

A \leftarrow new array of

size ...

for i \leftarrow 0 to t do

A[i] \leftarrow S[i]

S \leftarrow A

t \leftarrow t + 1

S[t] \leftarrow o
```

Yığın ve Operasyonları

```
public class Yigin {
  int kapasite=100; // maksimum eleman sayısı
  int S[]; //Yığın elemanları - pozitif tam sayı
  int p; // eleman sayısı
  public Yigin() {      // yapıcı yordam
    s[] = new int[kapasite];
    p = 0;
  int koy(int item);
  int al();
  int ust();
  boolean bosmu();
  boolean dolumu();
```

Yığın Operasyonları – bosmu, dolumu

```
// yığın boşsa true döndür
public boolean bosmu() {
  if (p < 1) return true;
  else return false;
} //bitti-bosmu
// Yığın doluysa true döndür
public boolean dolumu(){
  if (p == kapasite-1) return true;
  else return false;
 // bitti-dolumu
```

Yığın Operasyonları: koy

```
// Yığının üstüne yine bir eleman koy
// Başarılı ise 0 başarısız ise -1 döndürür.
int koy(int yeni){
  if (dolumu()){
    // Yığın dolu. Yeni eleman eklenemez.
    return -1;
 S[p] = yeni;
 p++;
  return 0;
} /bitti-koy
```

Yığın Operasyonları: ust

```
// Yiğinin en üstündeki sayıyı döndürür
// Yiğin boşsa, -1 döndürür
public int ust() {
  if (bosmu()) {
    // Yiğin başsa hata dönder
    System.out.println("Stack underflow");
    return -1;
  }
  return S[p-1];
}
```

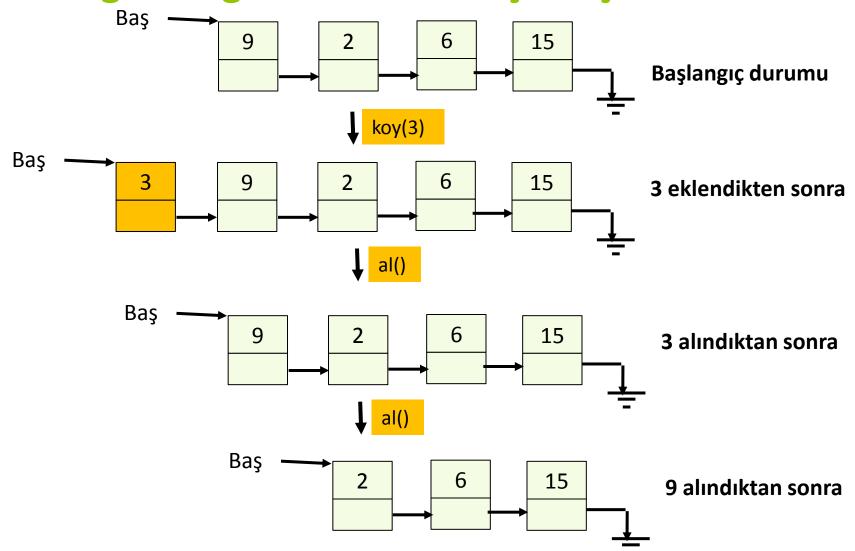
Stack Operations: al

```
// En üsteki elemanı dönder.
// Yığın boşsa -1 dönder.
public int al(){
  if (bosmu()){
    // Yığın boşsa hata dönder
    System.out.println("Stack underflow");
    return -1;
  int id = p-1; // en üsteki elemanın yeri
  p--; // elemanı sil
  return S[id];
```

Yığın Kullanım Örneği

```
public static void main(String[] args) {
  Yigin y = new Yigin();
  if (y.bosmu())
    System.out.println("Yiğin boş");
  y.koy(49); y.koy(23);
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.al());
  y.koy(44); y.koy(22);
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.al());
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.al());
  System.out.println("Yiginin ilk elemani: "+ y.ust());
  System.out.println("Yiginin ilk elemani: "+ y.al());.
  if (y.bosmu()) System.out.println("Yiğin boş");
```

Yığın- Bağlantılı Liste Gerçekleştirimi

Bağlantılı Liste Gerçekleştirimi

```
public class YiginDugumu {
  int eleman;
  YiginDugumu sonraki;

  YiginDugumu(int e) {
    eleman = e; sonraki = NULL;
  }
}
```

```
public class Yigin {
  private YiginDugumu ust;

  public Yigin() {ust = null;}

  void koy(int eleman);
  int al();
  int ust();
  boolean bosmu();
};
```

Yığın Operasyonları: koy, bosmu

```
// Yığına yeni eleman ekle
public void koy(int eleman) {
  YiqinDuqumu x = new YiqinDuqumu(eleman);
  x.sonraki = ust;
  ust = x;
// Yığın boşsa true döndür
public boolean bosmu(){
  if (ust == NULL)
    return true;
  else
    return false:
```

Yığın Operasyonları: ust

```
// Yiğinin ilk elemanını döndür
public int ust() {
  if (bosmu()) {
    System.out.println("Stack underflow"); // Boş yiğin
    return -1; // Hata
  }
  return ust.eleman;
} //bitti-ust
```

Yığın Operasyonları: Al()

```
// Yığının en üst elemanın siler ve döndürür.
public int Al(){
  if (bosmu()){
    System.out.println("Stack underflow"); // Boş yığın.
    return -1; // Hata
  YiginDugumu temp = ust;
  // Bir sonraki elemana geç
  ust = ust.sonraki;
  return temp.eleman;
 //bitti-al
```

Yığın Kullanım Örneği

```
public static void main(String[] args) {
  Yigin y = new Yigin();
  if (y.bosmu())
    System.out.println("Yiğin boş");
  y.koy(49); y.koy(23);
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.al());
  y.koy(44); y.koy(22);
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.al());
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.al());
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.ust());
  System.out.println("Yığının ilk elemanı: "+ y.al());.
  if (y.bosmu()) System.out.println("Yığın boş");
```

Örnekler –Java

 Java'da hazır Stack (yığıt) sınıfı da bulunmaktadır. Aşağıdaki örnekte String'ler, oluşturulan s yığıtına yerleştirilerek ters sırada listelenmektedir.

```
o import java.util.*;
o public class StackTest
o {
o public static void main(String args[])
o { String str[] = { "Bilgisayar", "Dolap", "Masa", "Sandalye", "Sıra" };
o Stack s = new Stack();
o for(int i=0; i < t.length; ++) s.push(str[i]);
o while(!s.empty() ) System.out.println(s.pop());
o }
o }</pre>
```

Uygulama Ödevi

- Derleyici/kelime işlemciler
 - Derleyicileri düşünecek olursak yazdığımız ifadede ki parantezlerin aynı olup olmadığını kontrol ederler.
 - Örneğin: 2*(i + 5*(7 − j / (4 * k)) ifadesinde parantez eksikliği var. ")"
 - Yığın kullanarak ifadedeki parantezlerin eşit sayıda olup olmadığını kontrol eden programı yazınız.

Uygulama Ödevi

- Yığın kullanarak parantez kontrol:
 - 1) Boş bir yığın oluştur ve sembolleri okumaya başla
 - 2) Eğer sembol başlangıç sembolü ise ('(', '[', '{'}) Yığına koy
 - 3) Eğer sembol kapanış sembolü ise (')', ']', '}')
 - ı. Eğer yığın boşsa hata raporu döndür
 - II. Değilse

Yığından al

Eğer alınan sembol ile başlangıç sembolü aynı değilse hata gönder

4) İfade bitti ve yığın dolu ise hata döndür.

ÖRNEKLER

C# Programlama Dilinde Bağlı Liste Örneği ve Kullanımı-TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTE Düğüm Yapısı

```
public class ListNode
{
public string numara, adSoyad;
public double ortalama;
public ListNode sonraki;
public ListNode(string numara, string adSoyad, double ortalama)
{
this.numara = numara;;
this.adSoyad = adSoyad;
this.ortalama = ortalama;
}
```

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTE Yapısı

```
public class LinkedList
{
public ListNode headNode, tailNode;
public LinkedList()
{
headNode = new ListNode("head","",o);
tailNode = new ListNode("tail","",o);
headNode.sonraki = tailNode;
tailNode.sonraki = tailNode;
}
```

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTEBaşa Düğüm Ekleme

```
    public void Ekle(LinkedList bL, ListNode IN, string yer)
    {
    ListNode aktif = bL.headNode;
    IN.sonraki = aktif.sonraki;
    aktif.sonraki = IN;
    }
```

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTE Sıraya Düğüm Ekleme

```
    public void Ekle(LinkedList bL, ListNode IN, string yer)
    {
    ListNode aktif = bL.headNode;
    while ((aktif.sonraki != bL.tailNode) &&
    (string.Compare(aktif.sonraki.numara, IN.numara) < 0))</li>
    aktif = aktif.sonraki;
    IN.sonraki = aktif.sonraki;
    aktif.sonraki = IN;
    }
```

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTESona Düğüm Ekleme

```
    public void Ekle(LinkedList bL, ListNode IN, string yer)
    {
    ListNode aktif = bL.headNode;
    while (aktif.sonraki != bL.tailNode)
    aktif = aktif.sonraki;
    IN.sonraki = aktif.sonraki;
    aktif.sonraki = IN;
    }
```

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTE Düğüm Ekleme

```
public void Ekle(LinkedList bL, ListNode IN, string yer)
   { ListNode aktif = bL.headNode;
     if (yer == "BASA" )
    { IN.sonraki = aktif.sonraki;
      aktif.sonraki = IN; }
   else if (yer == "SIRAYA" )
   while ((aktif.sonraki!= bL.tailNode) && (string.Compare(aktif.sonraki.numara, IN.numara)<0))
     aktif = aktif.sonraki;
0
     IN.sonraki = aktif.sonraki;
     aktif.sonraki = IN;
0
  }}
   else if (yer == "SONA" )
   { while (aktif.sonraki != bL.tailNode)
      aktif = aktif.sonraki;
   IN.sonraki = aktif.sonraki;
  aktif.sonraki = IN;
   } }
```

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTE Düğüm Silme

- //Baştan düğüm silme
- if (rBBas.Checked)
- bagliListe.headNode.sonraki = bagliListe.headNode.sonraki;
- o //Sondan Düğüm silme
- else if (rBSon.Checked)
- {
- ListNode aktif = bagliListe.headNode;
- while (aktif.sonraki.sonraki != bagliListe.tailNode)
- o aktif = aktif.sonraki;
- aktif.sonraki = bagliListe.tailNode;
- }

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTE Düğüm Silme

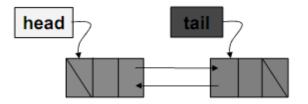
```
//Tümünü Silme
  else if (rBTumu.Checked)
0
     ListNode aktif = bagliListe.headNode;
     while (aktif.sonraki != bagliListe.tailNode)
      aktif.sonraki = aktif.sonraki.sonraki;
• }
//Aranan kişiyi Silme
else if (rBKisi.Checked)
  ListNode aktif = bagliListe.headNode;
  while((aktif.sonraki!=bagliListe.tailNode) &&(aktif.sonraki.numara!=tBNum.Text))
o aktif = aktif.sonraki;
aktif.sonraki = aktif.sonraki.sonraki;
```

C# -TEK YÖNLÜ BAĞLI LİSTE Düğüm Silme

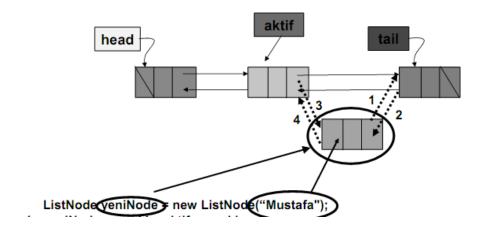
```
//İstenilen Sırada Silme
else if (rBSira.Checked)
     int Sira = Convert.ToInt16(tBSil.Text);
                                              int i = 1;
     if (Sira != 0)
        ListNode aktif = bagliListe.headNode;
0
         while ((aktif.sonraki != bagliListe.tailNode) && (i < Sira))
0
         { aktif = aktif.sonraki; i++; }
0
       if ((aktif.sonraki == bagliListe.tailNode) && ((i-1) < Sira))
0
       MessageBox.Show("Listedeki eleman sayısından büyük değer girildi!",
0
                             "Hata!", MessageBoxButtons.OK);
0
        else if (!(aktif.sonraki == bagliListe.tailNode))
0
           aktif.sonraki = aktif.sonraki.sonraki; }
0
o }
```

C# Programlama Dilinde iki YÖNLÜ BAĞLI LİSTE

```
İKİ YÖNLÜ BAĞLI LİSTE
    public class ListNode {
    public string adSoyad;
    public ListNode onceki, sonraki;
    public ListNode(string adSoyad)
       this.adSoyad = adSoyad; }
    public class LinkedList {
    public ListNode headNode, tailNode;
    public LinkedList()
    headNode = new ListNode("head");
   tailNode = new ListNode("tail");
    headNode.onceki = headNode;
    headNode.sonraki = tailNode:
    tailNode.onceki = headNode;
    tailNode.sonraki = tailNode;
0
0
```

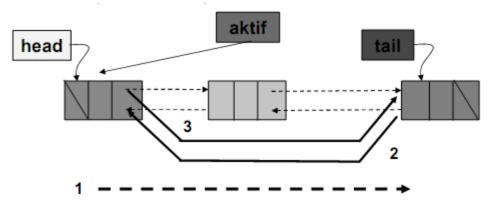

C# Programlama Dilinde Bağlı Liste Örneği ve Kullanımı

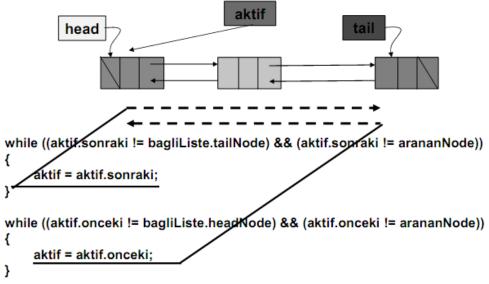
- Eleman ekleme
- ListNode yeniNode = new ListNode("Mustafa");
- yeniNode.sonraki = aktif.sonraki;
- aktif.sonraki.onceki = yeniNode;
- aktif.sonraki = yeniNode;
- yeniNode.onceki = aktif;

C# Programlama Dilinde Bağlı Liste Örneği ve Kullanımı

- Eleman silme
- while ((aktif.sonraki != bagliListe.tailNode) && (aktif.sonraki != silinecekNode))
- {
- aktif = aktif.sonraki;
- o }
- aktif.sonraki.sonraki.onceki = aktif;
- aktif.sonraki = aktif.sonraki;

C# Programlama Dilinde Bağlı Liste Örneği ve Kullanımı

- Eleman arama
- while ((aktif.sonraki != bagliListe.tailNode) && (aktif.sonraki != arananNode))
- { aktif = aktif.sonraki;}
- while ((aktif.onceki != bagliListe.headNode) && (aktif.onceki != arananNode))
- { aktif = aktif.onceki; }

C++ Dairesel Bağlı listeler ile oyun

```
#include "stdio.h"
 #include "conio.h"
  #include "stdlib.h"
  #include "string.h"
  #include "iostream.h"
  //OYUNCULARIN İSİMLERİ-----
  char *isimler[10]= {"HACER", "GULTEN", "IDRIS", "HASAN", "HATICE",
  "CEMIL", "BELMA", "CANSU", "EBRU", "NALAN"};
o //-----
typedef struct veri{
    char adi[20];
    struct veri *arka;
    } BLISTE;
  BLISTE *ilk=NULL,*son=NULL;
```

```
int ekle(BLISTE *sayigeldi)
 if(ilk==NULL)
    ilk=sayigeldi;
    son=ilk;
    ilk->arka=ilk;
 else
   son->arka=sayigeldi;
   son=sayigeldi;
   son->arka=ilk;
   return 0;
```

```
int oyuncular()
 { BLISTE *p; int x=3,y=3,i=0; clrscr();
  gotoxy(x,y);printf("DAIRESEL BAGLI LISTE");y+=2;
  gotoxy(x,y);printf("ODEVIN KONUSU : Dairesel Bagli Liste Yapisini
  Kullanarak Oyun Tasarlama");
  y+=3; gotoxy(x,y);printf("Oyuncular : "); p=ilk;
      0
     printf("%s\n ",p->adi);
0
     y+=13;
0
     gotoxy(x,y);printf("TOPLAM OYUNCU SAYISI : %d ",i);
                                                   getch();
0
     return 0;}
0
```

```
int oyundan at(BLISTE *onceki,BLISTE *silinecek) {
if(ilk->arka==ilk) {    //listede bir eleman varsa
    clrscr();
    printf("Oyunda Su an Sadece 1 kisi var");
    printf("OYUNU KAZANAN = %s",ilk->adi); }
 else if(onceki->arka==ilk) //silinecek ilk eleman mı?
   onceki->arka=ilk->arka; ilk=ilk->arka;
   printf(" Oyundan Cıkıyor....%s",onceki->adi);
   free(silinecek); oyuncular(); }
 else if(silinecek==son)//silinecek son eleman mı?
     onceki->arka=ilk; son=onceki; free(silinecek); oyuncular(); }
 else //silinecek aradan mı?
       onceki->arka=silinecek->arka; free(silinecek); oyuncular(); }
return 0;}
```

```
void main(void) {
    clrscr(); randomize();
    BLISTE *yeni;int i,x=3,y=3;
       for( i=0;i<10;i++) {
0
       yeni=(BLISTE *)malloc(sizeof(BLISTE));
0
       if(!yeni) {
                   clrscr();
0
       printf("Oyuncuları Ekleme Yapacak Kadar Bos Alan Yok Kusura Bakmayiniz");
0
       exit(0); }
0
        else { strcpy(yeni->adi,isimler[i]); ekle(yeni); }
   clrscr();x=3;y=3; int soylenen;
  oyuncular();
yeni=ilk; BLISTE *p; BLISTE *bironceki;
```

```
o do {
          printf("\n\nSAYIN :%s ---> Bir Sayi Soyler misiniz ? ",ilk->adi);
0
          scanf("%d",&soylenen);
           for(i=0;i<soylenen;i++) {</pre>
           yeni->adi;
                         bironceki=yeni; yeni=yeni->arka;
0
  //bağı koparılacak olan.. adresi=yeni, bir oncekinin adresi bironcekinde,
   tahmini p ile adreslenen kişi yapacak
            p=yeni->arka;//sayıyı tahmin edecek kişi
0
            oyundan at(bironceki, yeni);
                                                 yeni=p;
0
    } while(ilk!=son);
   if(ilk==son) { clrscr(); x=5; y=5;
    gotoxy(x,y); printf("Oyunda Su an Sadece 1 kisi var");
0
    gotoxy(x,y);printf("OYUNU KAZANAN = %s",ilk->adi); y+=2;
0
     gotoxy(x,y);printf("Oyun bitmistir...programi sonlandırmak ıcın herhangı
   bir tusa basınız."); y+=2; getch();
                                              exit(0); }
o getch(); }
```

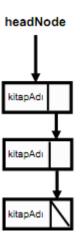
Örnekler -Java

```
Ornek: Java'da dizi kullanarak karakter yığıtı sınıfı oluşturma ve
  kullanma.
import java.io.*;
class StackChar
O {
o private int maxSize; private char[] stackArray; private int top;
  public StackChar(int max)
o { maxSize = max; stackArray = new char[maxSize]; top= -1; }
o public void push(char j) { stackArray[++top] = j; }
public char pop() { return stackArray[top--]; }
o public boolean isEmpty() { return top==-1; }
0
```

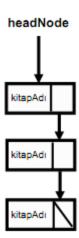
Örnekler –Java

```
o class Reverse
o {
o  public static void main(String args[])
o  {
o    StackChar y = new StackChar(100);
o    String str = "Merhaba";
o  for(int i=0; i<str.length(); ++i)
o    y.push(str.charAt(i));
o  while(! y.isEmpty() ) System.out.println(y.pop());
o }
o }</pre>
```

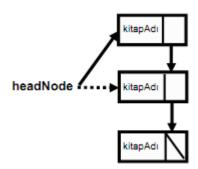
```
Örnek: Bağlı liste ile yığıt oluşturma
  class stackNodeC
  public string kitapAdi; public stackNodeC sonraki;
  public stackNodeC(string kitapAdi) { this.kitapAdi = kitapAdi; }
0
  class stackC
  public stackNodeC headNode;
  public stackC(string kitapAdi)
   this.headNode = new stackNodeC(kitapAdi);
   this.headNode.sonraki = headNode;
0
  stackC kitapYigin = new stackC("");
0
```



```
/* Stack işlemleri :
  boş yığın stackSize() == 0
                                     eleman sayısı= stackSize()
eleman ekleme= push(kitapAdi)
                                     eleman alma= pop() */
public int stackSize()
  stackNodeC aktif = new stackNodeC("");
  aktif = kitapYigin.headNode;
  int i = 0;
  while (aktif.sonraki != aktif)
  aktif = aktif.sonraki; i++;
0
  return i;
0
```



```
// Stack işlemleri (eleman ekleme)
public void push(string kitapAdi)
0
  if (stackSize() >= MaxSize)
    MessageBox.Show ("Yığın maksimum elemana sahip! Yeni
   eleman eklenemez !", "Dikkat");
  else
   { stackNodeC yeniNode = new stackNodeC(tBKitapAdi.Text);
   yeniNode.sonraki = kitapYigin.headNode;
   kitapYigin.headNode = yeniNode;
   IStackSize.Text = "Stack Size =
   "+Convert.ToString(stackSize());
0
```


headNode

kitapAdı

```
// Stack işlemleri (eleman alma)
public void pop()
{
if (stackSize() == 0)
{
MessageBox.Show("Yığında eleman yok !", "Dikkat");
}
else
{
kitapYigin.headNode = kitapYigin.headNode.sonraki;
}
}
```

- Örnek: Yığıt (Stack) kullanarak bağlı liste işlemleri. Girilen cümleyi kelimeleri bozmadan tersten yazdır.
- #include <stdio.h>
- #include <string.h>
- #include <conio.h>
- #include <stdlib.h>
- struct kelimeler
- o { char kelime[50];
- o struct kelimeler *onceki;
- > *tepe,*yenieleman,*yedek;

```
o void push(char *gelen) {
o yenieleman =(struct kelimeler *) malloc(sizeof(struct kelimeler));
o strcpy(yenieleman->kelime, gelen);
o yenieleman->onceki = tepe;
o tepe = yenieleman; }
o int pop(char *giden) {
o if (tepe != NULL) {
    yedek = tepe;
    strcpy(giden, tepe->kelime);
    tepe = tepe->onceki; free(yedek); return 0; }
o else
    return 1; /* yiğin boş */
```

```
o main() {
    char *yenikelime, *cumle;
    tepe = NULL;

o printf("Cümleyi girin : "); gets(cumle);
    yenikelime = strtok(cumle, " "); // cumle değişkenini boşluğa göre ayırma.

o while (yenikelime) {
    push (yenikelime);
    yenikelime = strtok(NULL, " ");
    }
    yenikelime = (char *) malloc(20); /* yenikelime NULL idi, yer açalım*/
    while (!pop(yenikelime)) printf("%s ", yenikelime);
    printf("\n");
    getch();
}
```

